

Egy szeretnivaló embergyűlölő

Charles Bukowski: A semmitől délre¹

Ha ezt a recenziót Charles Bukowski (1920–1974) stílusában akartuk volna megírni, azt a címet is választhattuk volna: Egy nagy író és az ő segglyuka. Ezúttal azonban a szerző embergyűlöletét emeltük ki, mivel Bukowski, némi sarkítással, a többi embernél saját segglyukát is többre tartotta.

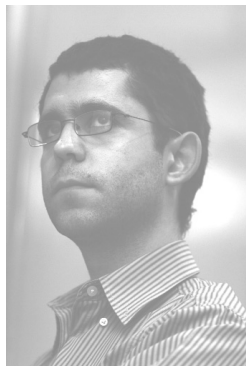
A megbotránkoztatás, a nyersség, a nonkonformizmus, az önzés, a züllés, az alkoholizmus, a káros szenvedélyek, a prostitúció, a kriminalitás írója. Röviden: a par excellence bűnös író. Aki nem tisztel semmit, s épp ezt a tiszteletlenségét teszi meg legfőbb témájául. Szereti laposra verni Hemingwayt, szeret szembeszegülni minden-
nel, és szereti egyszerre megdicsőíteni és lealázní saját magát. Világképe annyira naív és egyszerű (ne kelljen dolgozni, legyen elég, hogy az ember nap mint nap holtrészegre issza magát, olcsó nőket szed fel, és sok-sok pénzt ver el a löversenyen), hogy hiteles és összetett írói világot nem tudna belőle akárki felépíteni. Ő fel tudott, ezért is tartják egyesek a huszadik század egyik legnagyobb írószenijének.

A Cartaphilus kiadó, ahogy mondani szokták, hiánypótló munkát végez olyan világirodalmi klasszikusok magyar nyelven való megjelenítésével, akiknek művei eddig kimaradtak a magyar nyelvű kánonból. Túlnyomó többségben olyan szerzőkre fektetik a hangsúlyt, akik a popkultúra ikonjaivá nőttek ki magukat, vagy más módon jelentenek alternatívát a „hivatalos” kánonokkal szemben, mint például Chuck Palahniuk, Boris Vian vagy éppen Jack Kerouac. Bukowskitól eddig hat regényt jelentettek meg (*Ponyva, Posta, Tótumfaktum, Nők, A kezdő, Hollywood*), az új novellagyűjtemény pedig, amely *A semmitől délre* címet viseli, a hivatalos ajánlás szerint kiválóan alkalmas arra, hogy vele kezdjük a Bukowskival és írói világával való ismerkedést.

Ahogy arra Cserna-Szabó András utal a *Népszabadságban* megjelent kitérő recenziójában², Bukowski, bármennyire is igyekezett elkerülni a népszerűvé válást, mára „befutott márkanév” lett, népes rajongótábora alakult ki, és jól halad a kommercializálódás útján. Los Angeles-i lévén jól tudta, mi az a karrier, a felemelkedés és a bukás, a híressé válás és az ezzel járó hercehurcák. Nem véletlen, hogy épp ez az egyik fő témája *A semmitől délre* novelláinak is: hogyan lehet a semmiből egy csapásra gazdaggá és híressé válni, és hogyan lehet a szerencséivel és sikerrel a legcsekélyebb lelkiismeret-furdalás nélkül visszaélni, elvégre Bukowski világában teljesen természetes, hogy az

1 Fordította Pritz Péter, Cartaphilus, Budapest, 2009. 252 oldal, 3000 Ft

2 *Éneklő egér*, 2009. október 24.

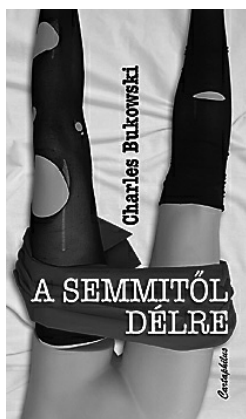

ember nem vágyik egyébre, mint hogy alaposan berúgjon és egy jót dugjon, s ez az állapot lehetőleg örökké tartson.

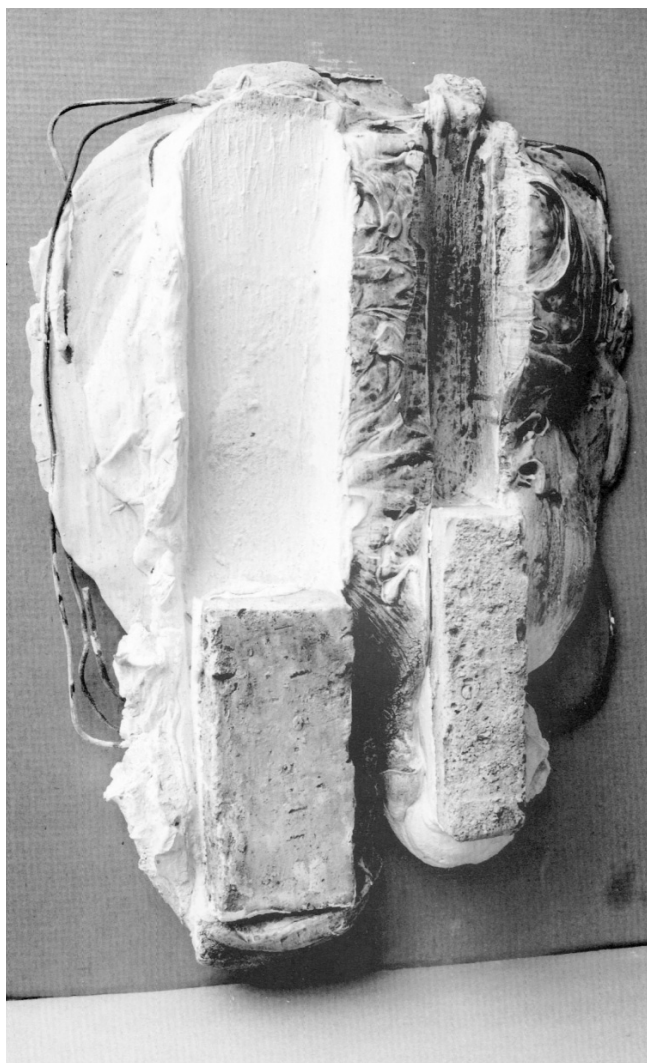
Bukowskihoz tulajdonképpen a lehető legnyersebb, legsivárabb, legszélsőségesebben szókimondó realizmus áll a legközelebb, ez azonban nem jelenti azt, hogy habozna más elemeket bevenni a szövegeibe, leginkább szürrealista jellegű motívumokat, mint pl. a felettébb nagy szexuális étvágygal bíró miniemberkék az *Így nem jutunk a mennybe* c. novellában vagy a nőcsábász sátán *Az ördög tűzforró volt* címűben. Mégis akkor a legerősebb, amikor tökéletesen életszagú, ám hátborzongatóan morbid és/vagy pitiáner történeteket mesél, minden megerőltetés nélkül. Még csak az sem különösebben zavaró, hogy a legtöbb történet főhőseként fellépő Bukowski-alteregő, Henry Chinaski általában minden novellában ugyanazt csinálja: iszik, nőzik, esetleg lóversenyezik, s próbál valahogy túlélni. Meg persze ír, általában arról, hogy nem tud írni. Közben kurvákkal, alkoholistákkal, kanibálokkal, piti gyilkosokkal és börtöntöltelékekkel, örök vesztesekkel, link alakok hadával ismerkedik meg, s ezek a találkozások tovább erősítik benne a megátalkodott embergyűlöletet: „Milyen édes álom: hogy soha többé nem kell belenézni egy emberi arcba.” (192.) Véleménye az „amerikai álomról” lesújtó: „Masíroztak a rózsaszín, zöld, kék ingjeikben, csíkos rövidnadrágjaikban, darabos, fehér, fonnyadó testükkel, szemtelen szemükkel, szájtalan szájukkal, olyan színes kavalkádban, mint aki azt reméli, hogy a színt feltámasztja és újra élővé teszi a halált. Parádézta az amerikai romlás karneválján, és fogalmuk sem volt arról, hogy milyen kegyetlenül elbántak magukkal.” (172.)

Embergyűlölete afféle Los Angeles-i Thomas Bernhardot csinál belőle, stílusáról pedig az a favicc juthat eszünkbe, amelyikben Józsi bácsinak szemrehányást tesznek, hogy az utóbbi időben nagyon beszűkült a szókincse. Faszt, válaszolja Józsi bácsi. A minimalizmust tehát legvégső határaiig tolja ki, nem köntőrfalaz, nem lacafacázik, nyelve útszéli, lezúllott, prostituált nyelv. Ebben a nyelvi közegben minden végképp prostituálódik: ahogy a Bukowski-történetekben bárki habozás nélkül eladja a lelkét egy pohár borért cserébe, úgy válik minden olcsóvá és feleslegessé. A legkiválóbb példa a jelenségre a *Szerelem 17,50-ért* című novella, amelyben az átlagos amerikai Robert halálosan beleszeret egy viaszbabúba, „akinek” a kedvéért hús-vér szeretőjét is feláldozza. Bukowski azonban nem ítélkezik, mi sem áll tőle távolabb, mint a nyafogós moralizálás. „...az örültek és a részegek az utolsó szentek a földön” – jelenti ki *Nincs nyaka, és rossz, mint a bűn* című novellájában.

Hogy miben állt Bukowski mizantróp mivolta, mostanra talán sikerült szemléltetnünk, ezek után azonban valószínűleg kevésbé érthető, miért annyira szerethetőek ezek az írások, s mitől lehetetlen könyv *A semmitől délre*. Az a fajta gyilkos szarkazmus és mindenfelül felülkerekedő humor, ami a Bukowski-novellák sajátja, párját ritkító jelenség a világirodalomban, s valamiféle rendkívüli, „másfajta” bölcsességgel telíti a Bukowski-univerzumot. Nem kímél senkit és semmit, de saját ma-

gát sem becsüli sokra: „Ötszáz évente egy nagy író született, és nem én voltam az, ők meg aztán pláne. Mind rábasztunk.” (173.) Válogatott szenvedéseiről („egyetlen ember sem szenved többet annál, mint amennyit a természet eredetileg kiszab rá” – hirdeti *A világ összes segglyuka plusz az enyém* című, az aranyere történetét elmesélő novellája mottója, amely „egy kockajáték közben elhangzott beszélgetésből” származik), alkoholizmusa okozta gyötrelmeiről olvasva Hajnóczy Péter, a magyar posztmodern hőskorának ködlovagja és az ő szenvedéstörténetei juthatnak eszünkbe. Bukowski vagány lazaságán keresztül dosztojevszkiji és faulkneri mélységű tragédiákra láthatunk rá. A humor azonban a pokol legsötétebb bugyraiban, az alkoholizmus legőrültebb, legképtelenebb sivárságában sem hagyja el (a humor az utolsó fátyol, mondaná erre Hamvas Béla). Bukowski a szakadék szélén állva is csak legyint, és felbont egy újabb üveg sört.

*A téglá elmozdulása a gravitáció
következtében, 1980*